

Overweging Zondag 22 oktober 2017

Citykerk Het Steiger

Voorganger: Co Elshout
29 Zondag door het jaar (A)

Lezingen: Jesaja 45, 1-8, 1 Thessalonicenzen 1,1-5b, Mattheüs 22.15-22

Inleiding voor de eerste lezing: Wij gaan nu lezen, eerst uit de profetie van Jesaja. Israël is in ballingschap in Babel. Maar de Perzen nemen de macht over. We horen over een Perzische koning Kores (of Cyrus), die de volken hun vrijheid teruggeeft. Ook Israël wordt weer vrij. Het is toch groot, dat voor Israël, in de Bijbel, die heidense koning een gezalfde van God is. Ze zijn niet eenkennig, dat hebben ze misschien van de ballingschap geleerd, want daar moesten ze met andere volken en godsdiensten samenleven. Ja, sommige eeuwenoude verhalen zijn nog immer actueel.

Lieve mensen,

Jezus is in Jeruzalem en op allerlei manieren proberen de farizeeën hem van de wijs te brengen. Ze verzinnen een strikvraag en sturen hun leerlingen, samen met Herodianen, naar Hem toe.

Farizeeën, dat weten we, waren de voorlieden van de Joodse gemeenschap in godsdienstige zin. Het is bekend, dat zij veelal compromissen sloten met de bezetters, de Romeinen, zodat in godsdienstig-cultureel opzicht de Joden in die dagen daar feitelijk hun eigen gang konden gaan. Als er maar geen opstanden waren en de verplichtingen werden nagekomen, waaronder dus ook de belastingen, dan ging het eigenlijk best allemaal z'n gangetje. Tot aan de Joodse opstand, maar dat was later. Volgens sommige geleerden hadden ze een slim systeem om als geestelijke leiders geld te innen en dat als afkoop bij de Romeinen te gebruiken, dus geen echte belastingen maar wel een verrekening. Ach ja, het is tot op vandaag in orthodoxe kringen een gebruik de mogelijkheden binnen de regels zoveel mogelijk te benutten.

Herodianen waren volgelingen van koning Herodus, de vazalvorst, die ook uiteraard samenwerkte met de Romeinen. Bij de farizeeën was het contact met de Romeinse bezetters om praktische redenen, en het was waarschijnlijk wel met tegenzin, maar zo kon de Joodse gemeenschap wel haar eigen godsdienstig-culturele leven aanhouden. Herodus en zijn volgelingen heulden regelrecht met

de bezetters om onder die Romeinse paraplu zelf in eigen omgeving de machthebber te zijn. Herodianen leefden waarschijnlijk meer als Romeintjes dan als Joden.

Twee heel verschillende bewegingen dus, zowel in godsdienstig-cultureel opzicht als ook maatschappelijk-politiek gezien. Maar ja, een gezamenlijke vijand verenigt tegenstanders. Voor beide groepen is Jezus blijkbaar bedreigend. Hij past er niet bij met zijn beweging. Ze gaan er gezamenlijk op af. Eerst paaien ze hem, ze spreken hem aan met 'leermeester' ('magister' in het Latijn) en ze strooien met loftuitingen: "U bent waarheidlievend, en in waarachtigheid leert u de weg van God, u laat zich aan niemand iets gelegen liggen, u kijkt niemand naar de ogen..." Maar dan komt de vraag: "Wat denkt u ervan: is het geoorloofd Caesar (de keizer) belasting te betalen?" Let wel, het gaat niet zomaar om een mening, maar of je dat voor God en zijn volk kunt verantwoorden.

Een strikvraag dus. Als Jezus 'ja' zegt zullen de leerlingen van farizeeën het niet accepteren en hem aanklagen bij de religieuze autoriteiten en als hij 'nee' zegt zullen de Herodianen hem aanklagen bij de politieke machthebbers. Een monsterverbond; wat hij ook zegt, ze kunnen hem aanpakken. Misschien dat bij de farizeeën nog enig debat mogelijk is, gezien hun eigen gang van zaken, maar let wel: ook hun praktische oplossing gaat uit van het 'nee'.

Maar Jezus heeft hen door. Huichelaars, laat me eens zo'n belastingmunt zien. En ze trappen er vierkant in. Ze graaien in hun beursjes en er komt een muntstuk naar Jezus toe. En dat is, denk ik, meteen de clou van het verhaal. Ze hebben als Joden gewoon dat Romeinse geld op zak. Een munt met NB een beeltenis van een heidense keizer en opschrift 'Divus Augustus' (goddelijke verhevene). Dat is feitelijk blasfemie voor elke Jood! En ze lopen er gewoon mee rond, doen er hun zaken mee. Ja, en wij denken nu: stelletje huichelaars, schijnheiligen. En vroeger vulden we dat gretig aan: typisch Joods!

Maar laten we oppassen. Op afstand, in een andere tijd, is het vaak gemakkelijk oordelen. Maar mensen hebben soms geen keus. Een voorbeeld van vandaag uit dezelfde landstreken: de Palestijnen gebruiken de Israëliëse sjekel en dragen ook belastingen af aan hun bezetters. Of dichterbij: stel dat we in de oorlog hier Duits geld hadden gekregen. Dan hadden ze hier allemaal met een afbeelding van de Führer in de portemonnee gelopen. Ja, en wat moet je dan, wat kun je dan? Mensen moeten soms schipperen. Je hebt geen keus. Ja, een fatale. Maar in zo'n situatie de ander erop aan spreken of vragen of het geoorloofd is, met alle risico's, terwijl je zelf met dat spul op zak loopt.

Dan vraagt Jezus: “Van wie is dat beeld en het opschrift?” Caesar dus, de keizer. Nou, zegt Jezus, “Geef dan aan Caesar (of letterlijk: geef dan terug aan Caesar) wat van Caesar is en aan God wat van God is.” Hij haalt het dus uit elkaar. Dat geld hoort niet bij ons, is niet van ons, ga het niet bezitten, en na gebruik: wegdoen. Als je je ermee vereenzelvigd ga je op dat beeld gelijken, word je een keizertje, een keizer in zakformaat.

Maar geef God wat van God is. Ik denk, dat dat het is waar in dit verhaal om gaat. Ze komen bij Jezus met hun zorgen over de keizer en de belastingen, maar wat kun je daarmee? Jezus wijst naar God, daar kun je wel wat mee! Dat geld draagt de beeltenis van de keizer. Gods Woord spreekt vanaf bladzijde één over Gods beeld en gelijkenis. Geef aan de keizer maar z'n geld, je moet overleven, maar geef aan God wat van God is. Dat is jezelf geven, want je bent geschapen naar zijn beeld en gelijkenis.

Jezelf geven, ja, dat klinkt mooi en ook wel vroom. Maar zo gemakkelijk is het niet. Waar is God? En dan komen de misleiders, hoor. Dan staat er op ons geld: “God zij met ons.” Maar juist daar toch niet?! Om over soldaten met het opschrift “Gott mit uns” maar te zwijgen. Nee, zeker niet daar. Maar al die ellende, vaak ver weg maar soms heel dichtbij. God waarom bent U zo verborgen? Ja, de theologen weten wel waarom: anders zouden ze U pakken, het overnemen die machthebbers. Ja, U bent, God zij dank, ongrijpbaar. Maar waar bent U? Waar bent U te vinden? Wij willen U zien!

Lieve mensen, de leegte is groot. Maar we hebben wèl een verhaal: van die man uit Nazareth. Naar verluidt was hij waarlijk Gods beeld en gelijkenis. Hij wordt zelfs de Zoon van God genoemd. In Hem leeft God. En moge zijn beweging, in zijn naam, dat voortzetten. Dan is God te vinden, je hoort er zijn stem en soms, misschien maar even (om met Huub Oosterhuis te spreken), breekt de wolk open. Hoe dan? Ik denk samen lezen en bidden maar vooral ook samen zingen. En: “Ecclesia semper reformanda”, laat de kerk zich blijvend reformeren. En laten we daar met elkaar in blijven geloven.